

Wiktor Hahn

"Literatura polska syberyjska", Michał Janik, Lwów-Złoczów 1907 : [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 6/1/4, 521-522

1907

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

niezwykle barwnym językiem, świadczą te urywki już teraz, że całość będzie bardzo ciekawem i oryginalnie pojętem studyum o twórczości Konopnickiej. Fragmentaryczność obecnie wydanego ustępu, w którym znalazły pomieszczenie uwagi o pierwszych utworach Konopnickiej (rozpatrzone między innymi wpływ „W Szwajcaryi“ na „Romans wiosenny“), o stosunku poetki do hasła pozytywizmu, uwalnia mnie od szczegółowego omawiania. Czekajmy na tak sympatycznie zapowiadającą się całość!

Pośrednio łączą się z historią literatury prace: p. Fr. Walczaka „Lektura celniejszych utworów poezji polskiej XVI. w. pod względem pedagogicznym (Poezje J. Kochanowskiego)“¹⁾, gdzie autor wykazuje potrzebę nowego wydania dzieł Kochanowskiego dla młodzieży i p. Karola Stacha, której przedmiotem jest „Ocena wartości krakowskiego rękopisu Deklamacji przeciw Katylinie“²⁾ (Rkp. Bibl. Jagiel. nr. 2025).

Stanisław Wasylewski.

Janik Michał dr.: Literatura polska syberyjska (Charakterystyki literackie pisarzy polskich. XVIII.). Biblioteka powszechna. Nr. 622—623. Lwów-Złoczów. Nakładem i drukiem księgarni Wilhelma Zukerkandla (1907). 16-a, s. 83+1 nl.

Autor mniema na s. 3. swej broszurki, że w naszym piśmiennictwie niema „ani jednej osobnej pracy, któraby próbowała zebrać w jednolitą całość krawe karty martyrologii syberyjskiej“, dlatego postanowił w szkicu swym zwrócić uwagę na pamiętniki Polaków o Sybirze, na ten zapomniany prawie dzisiaj dział naszej literatury, sądzi zarazem, że książeczka jego jest pierwszą próbą w tym kierunku. Tymczasem o tym samym przedmiocie ogłosił w roku 1884 Zygmunt Librowicz obszerną książkę, p. t.: Polacy w Syberii (Kraków, 8°, s. IV+380), w której, zakreśliwszy sobie przedstawić krótki rys historii Polaków w Syberii od najdawniejszych aż do ostatnich czasów, wspomina o tych samych pamiętnikach, o których mówi p. J. Znajomość książki Librowicza, obfitującej w ciekawe szczegóły, przydałyby się w niejednym autorowi; Librowicz wprowadził sobie cel daleko obszerniejszy, niż p. Janik, w niejednej rzeczy jednak obaj autorowie spotykają się. Poza to książeczka p. J. przedstawia się sympatycznie; napisana ciepło, zajmuje się pamiętnikami, spisanymi przez Polaków w czasie ich pobytu na Sybirze, przyczem autor podzielił rzecz całą na cztery ustępy: 1. pamiętniki zesłańców za konfederacy barskiej, 2. od powstania kościu-

¹⁾ Spr. gimn. w Stryju 1907, str. 1—21.

²⁾ Spraw. pryw. gimn. żeńskiego im. Królowej Jadwigi w Krakowie 1907, str. 1—27.

szkowskiego po rok 1831, 3. od wybuchu powstania listopadowego po powstanie styczniowe, 4. po powstaniu styczniowym. Przedstawienie autora popularne, ogranicza się do krótkiego podania treści wymienionych przez siebie pamiętników, a czasem ich oceny. Nie uwzględnił jednak p. J. zupełnie utworów poetycznych, o czym sam wspomina (s. 83); w razie powtórnego opracowania książeczki pragnąłby trzeba, żeby autor uzupełnił ją także przeglądem utworów poetycznych.

Jako pożądaną rzecz wprowadził autor do swej broszurki krótkie notatki bibliograficzne. Nieraz możnaby je było rozszerzyć, zwracając uwagę czytelników na wydawnictwa więcej dostępne; tak np. przy pamiętnikach Beniowskiego należało było wspomnieć o artykule P. J. Bykowskiego: *Awanturnicy XVIII. wieku* (Przew. naukowy i lit. 1886 i 1887), a nadto o taniem wydaniu „Pamiętników“ wydanych w „Czytelnicy polskiej“ XI—XIV. Kraków 1898; wspomniałbym też przytem o opracowaniach poetycznych Beniowskiego, przedewszystkiem o poemacie Słowackiego. Przy Jermaku (s. 5.) pożądana byłaby wzmianka o „Śnie Jermaka“ Konopnickiej; o konfederatach barskich na Sybirze pisał Aleksander Kraushar: „Konfederaci barscy na Sybirze 1774“ (Kraków 1895). Pamiętniki Migurskiego wyszły w r. 1906 w taniem wydaniu poznańskim (przedruk z „Pracy“); w uwadze do s. 49. powinien był autor wymienić tytuł utworu Tołstoja, osnutego na tle losów Albiny Migurskiej; ucieczkę jej opisał także autor rosyjski Włodzimierz Dal („Niebывало́е в быва́лом; было́е в небы́валом“). Podobnych uzupełnień możnaby jeszcze więcej podać. Szkoda też, że autor nie wspomniał o bibliografii syberyjskiej W. I. Mieżowa: *Sybirskaja bibliografija, ukazitel knig i statiej o Sibiri na russkom jazykie i odnych tolko knig na inostrannych jazykach*, Petersburg (tomów trzy ze wskaźnikiem) 1891, dzieło pierwszorzędnej wartości. Mimo powyższych zastrzeżeń książeczkę można polecić.

Dr. Wiktor Hahn.

Jan Kvaczala: *Prielomy vo viere Komenského a Mickiewicza*. Petersburg (1908), 128 str.

Autor, Słowak rodem, teolog, profesor Dorpackiej wszechnicy, znany jest światu uczonemu głównie z prac, pamięci wielkiego Komenského poświęconych: z dzieła biograficznego, *I. A. Comenius*, Lipsk 1892, i z wydania *Korespondencyi*, dotyczącej i Leszna i stosunków polskich, w publikacyach Akademii czeskiej, z roku 1898 i 1908 z całkowitej a częściowej, w *Monumenta Germaniae Paedagogica*, nr. 26 i 32 („Die pädagogische Reform des Comenius in Deutschland“, Berlin 1903 i 1904). Literatura i dzieje polskie zajmowały go dawniej głównie z punktu Braci Czeskich i reformacyi, por. np. jego szkic o Rafale Leszczyńskim (tłumaczu „Judyty“ Bartasowej 1629, przedrukowanej w Lipsku 1841), w „Kalendarzu dla